

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 42 Volume: 9 Issue: 42

Şubat 2016 February 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

EDEBİYAT BİLİMİ KURAMLARININ GELİŞİMİNDE 'LINGUISTIC TURN' OLGUSU THE PHENOMENON OF 'LINGUISTIC TURN' IN THE DEVELOPMENT OF THE LITERARY STUDIES' THEORIES

Cüneyt ARSLAN*

Öz

Özellikle 20. yüzyılda edebiyat bilimi kuramsal çalışmalara ağırlık verirken bu kuram çalışmalarında ortaya attığı veya hali hazırda kullandığı kavramlar normatif olmayıp çok çeşitli tanımlara sahip olabilmektedir. Dilin kendi yapısına dair anlam kaymaları, dönüşümler gibi olguların yanında sosyal, kültürel, siyasal ve bilimsel paradigmalardaki değişimlerin de bu çeşitliliğe yol açan faktörler olduğu görülebilmektedir. Nihayetinde bu durum edebiyatın nesnesi olan metni, veya daha modern bir deyişle, *söylemi* incelemek için gerekli bir sistematikliğin ortaya çıkmasını zorlaştırmaktadır. Birçok edebiyat bilimi kuramını 'linguistic turn' olgusunu merkez alarak hipotetik bir yaklaşımla sınıflandırmak ve bu kırılma sonrası ortaya çıkan kuramların ortak eksenini olarak içerinde barındırdıkları pragmatik bakış açısını göstermek bu çalışmanın amaçlarından biridir.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat bilimi, Kuram, Söylem, Yöntem, Pragmatik.

Abstract

The literary studies concentrated heavily on the theoretical works, especially in the 20th century, and these works put forward then and also use now non-normative concepts which can have a wide array of definitions. Besides semantic changes and transformations of a language's own structure the variations within the social, cultural, political and scientific paradigms can also be seen as the factors that led to this diversity. Finally, this state of affairs necessitates the emergence of a certain indispensable systematization with the purpose of analyzing a text or - put in a more modern way - a discourse as the object of the literature. One of the goals of this study is while focusing on the phenomenon of "Linguistic Turn" to categorize several Literature Studies' theories and also to show pragmatic perspective of a common axis inherent to all those theories that emerged after this epistemological shift.

Keywords: Literature, Theory, Discourse, Methodology, Pragmatic.

Giriş

Edebiyat bilimi de diğer bilim dallarında olduğu gibi sosyal ve kültürel paradigma kaymaları ile doğru orantılı olarak eski kuramlara veda edip yenilerini kabul görerek ilerlemektedir. Örneğin 20 yüzyılda pozitivism, fenomenolojik yöntem, varoluşçu yöntem, morfolojik yöntem yöntemler kullanılmaktayken, 21. yüzyılda yapıbozumculuk, metinlerarasılık, söylem analizi veya Gender Studies alanından kuramlar ortaya çıkmış ve edebiyat biliminde kullanılmaya başlanmıştır. Elbette burada aynı zamanda tarihsel bir nesne olan metnin zamanına uygun bir inceleme biçimi, teori gerektirdiğini de unutmamak gerek. Örneğin içkin (textimmanente Analyse) yorum yöntemini gerektiren bir savaş dönemi metni elbette yine bu yöntemi kullanacaktır. Ancak bu demek olamamalıdır ki aynı metin yeni ortaya atılmış bir yöntemle incelenemez. Aksine çoğu zaman yeni yöntemler bize yeni okumalar ve yeni açılımlara ulaşmamızı sağlayan yararlı bakış açıları kazandırmaktadır. Örneğin bir 17. yüzyıl metni olan Faust'un (Goethe) postyapısalcı (20.yy.) veya yapıbozumcu yaklaşımla okunması Faust'u yoldan çıkaran Mephistoteles'in bireyin dışında biryerlerde varolan değil de her insanın içinde bulunduğu yönünde bir açılımı kazandırabilmektedir.

Edebiyatbilimsel her araştırma mutlaka bir edebiyat kuramı gerektirmektedir. Edebiyat bilimi kuramlarını genel olarak 4 farklı odaktan üretmektedir: yazar odaklı kuramlar (Fenomenoloji, Psikanalitik çözümleme gibi), metin odaklı kuramlar (Yapısalcılık, Göstergibilim gibi), okur odaklı kuramlar (Rezeptionsaesthetik, Reader-Response Criticism gibi) ve bağlam odaklı kuramlar (Edebiyat tarihi, Karşılaştırmalı edebiyat bilimi gibi). Odak diye adlandırdığımız bakış açıları aynı zamanda araştırmanın yapılacağı alanın bir sınırını da çizmektedir.

İncelememizde ayrıştırmaya çalışacağımız edebiyat biliminin kuramlarına tarihsel bir yaklaşımla kırılma noktası olarak 1960'lı yıllarda 'linguistic turn' ('pragmatic turn') başlığı altında ortaya çıkan dönüşümle başlamak doğru olacaktır. Richard Rorty'nin 1967 yılında yayınladığı eserinde (Rorty, 1967) Wittgenstein ile 20. yüzyılın başında ortaya çıkmış dil eleştirisi ve aynı dönemde fırtınalar estiren bilim teorisinin (Erkenntnistheorie) dile salt mantıksal ve formal yaklaşımının karşısına dilin kullanımdan,

* Yrd.Doç.Dr., Sakarya Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, arslanc@sakarya.edu.tr

dolayısıyla da sosyal etkileşimden ayrı tutulamayacak bir olgu olduğunu getirmiştir. Dili pragmatik yönüyle kavrayan bu görüş dili rasyonel ve objektif bir olgu olarak açıklayan yaklaşımların aksine dilin organikliğine ve öznenin duygu-düşünce-bilinç ekseninde dil kullanımına dikkat çekmiştir. 'Linguistic turn' edebiyat biliminde ama özellikle de dilbilimde araştırma nesnesi olan statik metinden uzaklaşmış, bunun yerine dilin kullanımına yönelmiştir (Krs. Mass ve Wunderlich, 1972: 193). Bu yeni anlayış metinlerin inceleme nesnesi olmasından vazgeçildiği anlamına gelmemekte olup metinleri kapalı bütüncül eserler olarak algılayan bakış açısından uzaklaşması demektir. Pragmatik kırılma olarak da adlandırılan yaklaşım dilin yapısı, birimleri, bunların birbiriyle kombinasyonlarına değil sosyokültürel bir eylem olarak söylemin kendisine ve içinde bulunduğu bağlamlara yoğunlaşmaktadır. Bu söylemler metin olarak incelenirken aynı zamanda da bunların parçaları olarak görülebilen içinde buldukları sosyal koşullar, psikolojik faktörler ve söylemi üretenin amacı gibi etmenler de gözönünde bulundurulmaktadır (Krs. Bünting, 1996: 231).

Bu yaklaşımın edebiyat bilimi çerçevesinde etkisi büyük olmuştur, zira artık salt edebi metinler değil metin üreten her söylem (iletişim) filolojinin araştırma nesnesi olabilmesi için yeterlilik kazanmıştır. Bu saha genişlemesi olarak da görebileceğimiz etki edebiyat biliminde nelere yol açmıştır diye soracak olursak ilk sırada edebiyat bilimi kuramlarının dönüşme gereği gelmektedir (Krs. Arnold ve Detering, 2005: 15-16). Dilbilim alanı içerisinde yapılabilecek bir ayrışma olan 'linguistic turn' öncesi dil teorileri ile sonrası, yani Pragmatik düsturu çıkış noktası yapan teoriler olduğu gibi edebiyat biliminde de böyle bir kırılmadan doğan bir sınıflandırma yapmak mümkün olabilir. Böylelikle ilk çıkarım olarak şu söylenebilir: modern, yani linguistic turn sonrası tüm edebiyat bilimi kuramları mutlaka pragmatik, yani dilin konuşan, yazan veya en genel anlamda üreten, kişi, kültür veya medyasıyla ilintili kuramsal bir bakış açısını içerisinde barındırmaktadır.

1. Linguistic Turn Sonrası Edebiyat Kuramları

Bilim teorisi açısından bakıldığında linguistic turn olgusunun aslında 20. yüzyılın devrim niteliğindeki Görelilik kuramının (Relativismus) bilimin amacını sorgularken getirdiği bir eleştiri olduğu söylenebilir. Bilimin gerçeklik arayışına göreliliğin verdiği yanıt bu gerçeklik kavramının her bir dönemin tarihsel ve kültürel bağlamlarına göre farklılık göstereceğidir şeklinde okunabilir. Jacques Derrida, Michel Foucault, Paul Feyerabend, Richard Rorty, Stephan Greenblatt, Thomas Kuhn gibi geçtiğimiz yüzyıla damgasını vurmuş bilim insanları geleneksel bilim anlayışına (ampirik) zıt olan bir çoğulcu yöntem anlayışını savunmuşlardır. Bu anlayış dil ve edebiyat biliminde linguistic turn başlığı altında yayılmıştır. Linguistic turn öncesi dil teorilerinden farklı olarak burada incelenen dilin pragmatik iletişel boyutu büyük bir önem kazanmıştır. Bu aynı zamanda edebiyat biliminin inceleme alanı olan edebiyat metinlerinde de iletişel bağlamın önem kazanmasına neden olmuştur.

Linguistic turn ile birlikte dil ve edebiyat biliminde geliştirilen kuram, yöntem ve bakış açıları beşeri bilim alanlarının aslında ne denli birbirleriyle bağlantılı olduğunun bir göstergesi olmaktadır aynı zamanda. Disiplinlerarası çalışmalar bu alanların hem kendilerine kazanımlar sağlayacak hem de diğer bilim alanlarının yeni perspektifler kazanmasına yol açacaktır. Bu noktada linguistic turn olgusuyla birlikte ortaya çıkan yaklaşımları inceleyerek bunların linguistic turn öncesi kuramlarla nasıl ayrıştığını ve ortak eksenlerinin nerede toplandığına bakalım.

1.1 New Historicism

Sosyal bilimlerde 1980'lerde Greenblatt'ın ortaya koyduğu New Historicism (Tarihselcilik) ile metinlerin yeniden güncel tarih ve kültür bağlamları içerisinde okunmasının önü açılmıştır. Bu yaklaşım metinlerin artık salt kendi tarihsellikleri içerisinde kapalı bir biçimde değil, içinde buldukları ve ele alındıkları zamanın ve kültürün koşullarını da göz önünde bulundurarak çözümlenmesine izin vermektedir. Eserler bu sayede artık sadece kendi içkin yapılarına değil aynı zamanda da güncel tarih içerisindeki diğer metinlerle de ilişkilendirilerek okunabilmektedir. Bu da üstte bahsettiğimiz edebiyat biliminin araştırma nesnesi olan edebiyat eserinin çerçevesini genişleten ve diğer metin türlerinin de edebiyat bilimi kapsamında çözümlenmesini sağlayan dönüşümü etkileyen faktörlerden bir tanesini teşkil etmektedir. Böylelikle tarih metinleri de, felsefe metinleri de, çeşitli alanlardaki söylemler de edebiyat bilimi tarafından kapsam altına alınmış ve disiplinlerarası sınırlar biraz daha geçişli bir hale gelmiştir. Bunun yanında New Historicism kuramı edebiyat biliminin bir dalı olan edebiyat tarihinin de kendisini yeniden değerlendirmesine yol açan tartışmalar başlatmıştır (Bkz. Greenblatt, 2000).

1.2 Historiyografi ve Edebiyat

Tarih biliminde historiyografi veya tarih yazımı olarak adlandırabileceğimiz, ki burada da normatif bir kavram belirleme sorunsalı görülmektedir, düstur bilimsel tarih öncesi (20. yüzyıla kadar denilebilir) yazılmış tarihi olay ve olguların yazarın yorumundan bağımsız olmadığı ve aslında araştırma nesnesinin bu yorumlanan tarih olduğu noktasından hareket etmektedir. Tarihiçi olmamakla birlikte en genel anlamda söylemek gerekirse 20 yüzyılda bilimselleşen tarih yazımı tarihin bir yazarı olan bir anlatı olduğunun

bilinciyle şekillenmiştir denilebilir. Bu gelişimin anlaşılması için kontrastif olarak Aristoteles'in Poetika'sındaki bakış açısı yerinde olacaktır:

"Ozanın ödevi, gerçekten olan şeyi değil, tersine, olabilir olan şeyi, yani olasılık ya da zorunluluk yasalarına göre olanaklı olan şeyi anlatmaktır. Tarih yazarı ve ozan, biri düzyazı, öteki nazım yazdığı için birbirinden ayrılmazlar. Çünkü, Herodotos'un yapıtının mısralar haline getirilmiş olduğu düşünülebilir. Bununla birlikte, ister nazım, isterse düzyazı biçiminde olsun, Herodotos'un yapıtı bir tarih yapıtıdır. Ayrılık daha çok şu noktada bulunur: Tarihçi daha çok gerçekten olan'ı, ozansa olabilir olan'ı anlatır." (Aristoteles, 1995: 30)

Alıntıda MÖ 335'lerde Aristoteles tarafından edebi mi tarihi mi olduğu ayrıştırılmaya çalışılan anlatının şekliinden bağımsız olarak içeriğinin belirleyici olduğu görüşüne vardığımızı okuyoruz. Burada elbette Fiktion (Kurgu) ve Faktual (Veriye dayalı) kavramların tarih ve edebiyat biliminde objektif ve normatif ölçülere göre ayrışması 20. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Tarih ve edebiyat bilimi kendi içlerinde anlatıya ölçüler kazandırmaya çalışırken edebiyat bilimi içerisinde örneğin epik metin türleri sınıfında bu kez tarihi roman, toplumsal roman, zaman romanı gibi alt türlerin kriterlerinde yeni bir değerlendirmeye ihtiyaç duyulmuştur.

1.3 Lacan'ın Psikanaliz Modeli

Jacques Lacan 20. yüzyılın ortalarına doğru Freud'un psikanalizini yeniden ele almış ve dilbilimindeki yapısalcılık (Strukturalismus) ile birleştirerek 1960'lı yıllarda post yapısalcılığın çıkış noktalarından bir tanesi olan Lacan psikoanalizi diye adlandırabileceğimiz yeni bir kuram geliştirmiştir. Lacan'a göre psikanalizin bilimselleşebilmesi için dilbilimin bir parçası olması gerekir. Ona göre Freud "Düşlerin Yorumu" ("Traumdeutung") adlı eserinde dilbilimin kavramsallaştırdığı anlam kaynaşması (Metapher) ve kayması (Metonymie) gibi yapısal karşıtlıkları ortaya koyarak modern dilbilimin öncüsü olmuştur (Ruhs, 2010: 11). Lacan Freud'un bilinçaltı kavramını dilin kendi yapısında görmektedir. Doğuştan duygu ve dürtülere sahip olan insanın bunları ifade edecek bir dile sahip olmadığını ve öğrenilen her dilin hiçbir zaman insanın kendisine ait olmadığını vurgulayan Lacan, bundan doğan ifadesizliğe bilinçaltı tanımını kullanır. Zira kollektif dil yoluyla ifade edilen herşey semboller gibi birer işeyerek birşeyleri karşılamaya ve taşımaya çalışır (Ruhs, 2010: 12).

Edebiyat bilimi açısından klasik psikoanalizin yazarların kendilerini veya biyografilerini analiz etmesinden farklı olarak Lacan'ın kuramında metnin yapısının psikoanalitik bir yaklaşımla ele alınması sözkonusudur. Artık yazarın bilinçaltı araştırma nesnesi olmaktan çıkıp üretilen metnin ve metin dokusunun psikanalitik bir çözümlemesi yapılmakta (Krş. Moran, 2002: 185). Böylelikle metnin ifadesi içerisinde meydana getirdiği bir öznenin ifadeyi taşıyan öznenin söylemek istediğinin tam olarak karşılığı olamamasında yatmaktadır Lacan'ın bilinçaltı olarak tanımladığı ve çözümlenmesi gerektiğini düşündüğü şey. Psikanalitik edebiyat çözümlemesi böylece söylemi ortaya koyan kelime ve anlam seçkisine bir ışık tutarak sözcüğün kendisiyle değil de kullanımıyla üretilen veya aktarılan anlamı açığa vurabilmektedir.

1.4 Medya Teorisi

Linguistic turn olgusunun etkisini saptayabileceğimiz bir diğer yaklaşım Medya teoridir (Medientheorie). Medya teorisinin ilk yapıtaşı McLuhan'ın 1964 yılında yayınladığı "Understanding Media" (Medyayı Anlamak) ile 1967'de "The Medium is the Massage: An Inventory of Effects" (Medya Mesajı, Medya Masajıdır. McLuhan'ın İzinde Medyayı Anlama Kılavuzu) yazdığı eserlerle atılmıştır. Yazara göre araştırma nesnesi olması gereken şeyin yalnızca medyalar (araçlar) vasıtasıyla aktarılan içeriklerin değil, bu içerikleri aktarmak üzere kullanılan araçların da incelenmesi gerektiğiydi. McLuhan'ın tezine göre yalnızca içeriğin kendisinin değil aynı zamanda bu içeriği aktaran medyanın da toplum algısında önemli bir etkisinin olduğu sözkonusudur (McLuhan, 1994: 9). Bir içeriğin basılmış bir kitap olarak yarattığı etki ile görsel hale gelmiş bir film aracılığıyla birey ve toplum algısındaki etkisinin farklı olduğundan yola çıkan McLuhan bu gelişen medyaların kültürleri de dönüştürdüğünü idda etmektedir (McLuhan, 1994: 8). Buna en somut örnek günümüzde kullanılan elektronik yayınların bilimsel araştırmalarda yarattığı nicel ve nitel farklılıklardır.

1.5 Söylem Analizi

Tam anlamıyla bir kuramdan sözetmek mümkün olmasa da linguistic turn olgusu etkisiyle ortaya çıkan postmodern bir söylem inceleme yöntemi olan Söylem analizi (Diskursanalyse) ifadelerin anlamsal düzlemlerini çözümlemeyi amaçlamaktadır. Söylem olarak tanımlanan şey çeşitli ifade ve metinlerde kendini gösteren, birçok toplumsal kesim tarafından benimsenen, bu kesimlerin sahip olduğu bilgi ve görüşleri hem yansıtan hem de aynı zamanda toplumu etkileyen ve böylelikle geleceğin şekillenmesine yol açacak biçimde bir konu üzerinde edilen mütalaadır (Gardt, 2007: 28). Dil kullanımının çeşitli düzlemlerinin anlambilimsel bir analizini amaçlayan Söylem analizi ifadelerin içinde taşıdıkları derin anlamları, çokanlamlılıkları, örtük yapıları ve baskın düşünce yapıları gibi şeyleri inceleyerek görünür hale getirmeyi amaçlamaktadır (Gardt, 2007: 33). Kısaca söylemek gerekirse Söylem analizi hem beşeri bilimlerde hem de edebiyat biliminde dilin kullanımı esnasında anlamın üretilme biçimlerini inceleyen bir yöntem olarak

gelişimini sürdürmektedir. Burada da yine bu yöntemin ancak linguistic turn olgusunun pragmatik düsturunu esas alarak geliştiğini görmekteyiz.

1.6 Yapısöküm

Bir başka pragmatik yöntem olan Yapısöküm (Dekonstruktion) Derrida'nın 1960'larda metin çözümlemelerinde kullandığı bir okuma biçimi olarak görülebilir. Yapısöküm yönteminin metinlere yaklaşım biçimindeki fark 20. yüzyıla kadar edebiyat bilimi içinde merkezi bir konumda olan metinlerin içlerinde barındırdıkları mesajları analiz eden düsturlardan ayrışmasında yatar. Klasik filoloji, metinlerde ve özellikle de edebiyat metinlerinde okurdan bağımsız halihazırda bir anlam, söylem, mesaj veya öğreti olduğu varsayımından yola çıkarken yapısökümcü yöntem metinlerin anlamlarının yazar ve okurdan bağımsız olarak kendilerinin ürettiğini iddia eder. Bu noktada 1968 yılında yazdığı bir denemede metin kavramının tanımının adeta bir güncellemesini yapmış olan Barthes'ın sözleri oldukça açıklayıcıdır:

"Text heisst Gewebe; aber waehrend man dieses Gewebe bisher immer als ein Produkt, einen fertigen Schleier aufgefasst hat, hinter dem sich, mehr oder weniger verborgen, der Sinn (die Wahrheit) aufhaelt, betonen wir jetzt bei dem Gewebe die generative Vorstellung, dass der Text durch ein staendiges Flechten entsteht und sich selbst bearbeitet; in diesem Gewebe - dieser Textur - verloren, löst sich das Subjekt auf wie eine Spinne, die selbst in die konstruktiven Sekretionen ihres Netzes aufginge." (Barthes, 1986: 94)

Metni dokunmuş birşeye benzeten Barthes klasik metin tahlilinin modern metin çözümlemesinden ayrıştıran en can alıcı noktasını metnin yeniden tanımlayarak bakışımızın değişmesiyle gerekçelendiriyor. Linguistic turn olgusuna kadar edebiyat bilimi metni tamamlanmış, bitmiş bir ürün, bir sonuç olarak görüp içerisinde derinlerde bir yerde de bir anlamın veya 'gerçekliğin' olduğunu ve çıkarılması gerektiği noktasından hareket ediliyordu. Postmodern yaklaşım metnin sürekliliğini yitirmeyen bir dokunma, bir işlenme yoluyla meydana gelen ve bu hareketle kendi kendisini işleyerek 'yazmaya' devam eden bir örgü olduğu savını ortaya koymaktadır. Buradan da anlaşılacağı gibi Yapısöküm metni yazarından ve okurundan ayrıştırarak kendi içindeki anlamları ve bu anlamların onları taşıyan ifadelerle çelişkilerini ortaya çıkarmaya çalışır. Bunu yapmak için de metinleri gösterge, anlam ve ifadelerine ayırmaktadır.

1.7 Metinlerarasılık

Burada son olarak linguistic turn olgusuyla ilintisini göstermek istediğimiz yöntem edebiyat bilimci Bachtin ve Kristeva'nın 20. yüzyıldaki çalışmalarına dayalı olarak geliştirilmiş Metinlerarasılık'tır (Intertextualitaet). Bu yöntem metinlerin birbiriyle ilişkilerini göstermeye çalışırken çok genel bir biçimde özetleyecek olursak iki düzlemde operasyon yapmaktadır. Birincisi üretilen her metnin içinde bilinçli veya bilinçsiz başka metinler bulunmaktadır. Bunlar yazarın okumuş olduğu metinler olabilir veya okumamış ancak içeriğin veya ifadenin örtüştüğü metinlerdir. Metinlerarasılık yönteminin incelediği ikinci düzlem yazılan bir eserde başka eserlere yapılan atıf, vurgu, parodi, ironi vb. gibi elementler ve yapılmış olan doğrudan alıntılardır. Bu yöntem metinlerin açıklığı ve diyaloga dayandığı bakış açısından yola çıkarak her eserin bir yazarından ziyade metinlerin çoksesliliğinin (Polyphonie) hakim olduğunu savunur. Bu bahsedilen çokseslilik metinlerin hem kendi içlerindeki okur-metin ilişkisinden hem de metinlerarası hareketlerden meydana gelen dinamiklerin doğurduğu ve analizde dikkate alınması gereken öğelerdir. Metinlerarasılık yöntemi özellikle edebiyat bilimi için metin analizi ve yorumunda kullanılan modern araçlardan sayılmaktadır. Eski metinlere bu yöntemle eğilmenin yeni bakış açıları kazandırdığı gibi güncel, modern ve postmodern eserlerin incelenmesinde neredeyse kaçınılmaz bir yöntemdir.

Sonuç

Linguistic turn olgusunun açtığı yolla yukarıda gördüğümüz yöntem ve kuramların oluşumu ve gelişimi edebiyat bilimini nasıl etkilediğini inceledik. Bu noktada 20. yüzyılın ikinci yarısındaki paradigma değişimiyle birlikte edebiyat kuramlarının aslında metin veya anlatı kuramlarına dönüştüğünü, daha doğrusu dönüşmek zorunda kaldığı söylenebilir (Krş. Hitz ve Stock, 1995: 4). Bunun pragmatik kırılma ışığı altında sayabileceğimiz nedenlerinden biri edebiyat biliminin nesnesi olan metnin, yani söylemin 20. yüzyılın ilk çeyreğinde geçirdiği ağır dil eleştirisi (Wittgenstein ve sonrası) ve bir diğeri de göreceliğin (Relativismus) yapısalcular ama daha çok postyapısalcular tarafından dile ve dolayısıyla da edebiyat kuramlarına yansımalarıdır. Bu çerçevede ortaya çıkan yöntem ve kuramlar sayesinde alandan bağımsız olarak anlatım biçimlerinin (Erzaehlstruktur) ve dilin yapısal elementlerinin bağıntısının üretilen veya transfer edilen anlamı nasıl etkilediğini ve değiştirebildiğini görmekteyiz.

Sonuç olarak geçtiğimiz yüzyılda dilin analizine dayalı dilbilimsel gelişmeler, yapısal çözümleme modelleri ve kültür bilimlerinin ortaya attığı yeni bakış açıları edebiyat biliminin sistematikleşme sürecini hızlandırmış ve genişletmiştir diyebiliriz. Ancak bu tespit incelememizin başında yaptığımız durum değerlendirmesi çerçevesinde kavramların normatiflik sorunsalı ve sistematikleşme zorluklarının aşılabildiği olduğu anlamına gelmemektedir. Aksine, belki de bir yandan bunlara çözümler üretmek adına çalışmalar

yapılırken bu çalışmaların ürettiği yeni kavramlar (neue Termini) ele aldığımız sorunsalı genişletmeye veya en azından sürdürmeye yol açmaktadırlar.

KAYNAKÇA

- ARISTOTELES, (1995). *Poetika*, Çev. İsmail Tunalı, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- ARNOLD, Heinz Ludwig - DETERING, Heinrich. (2005). *Grundzüge der Literaturwissenschaft*, München: Deutscher Taschenbuch Verlag
- BARTHES, Roland (1986). *Die Lust am Text*, Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
- BÜNTING, Karl-Dieter (1996). *Einführung in die Linguistik*, Weinheim: Beltz Athenäum.
- GARDT, Andreas (2007). "Diskursanalyse. Aktueller theoretischer Ort und methodische Möglichkeiten", *Diskurslinguistik nach Foucault. Theorie und Gegenstände*, S. 283, s. 27-52.
- GREENBLATT, Stephen (2000). *Was ist Literaturgeschichte? Erbschaft unserer Zeit*, Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
- HITZ, Torsten - Stock, Angela (1995). *Am Ende der Literaturtheorie? : neun Beiträge zur Einführung und Diskussion*, Münster: Lit Verlag.
- KELLER, Otto - HAFNER, Heinz (1986). *Arbeitsbuch zur Textanalyse. Semiotische Strukturen, Modelle, Interpretation*, München: Fink Verlag.
- MAAS, Utz - WUNDERLICH, Dieter (1972). *Pragmatik und sprachliches Handeln. Mit einer Kritik am Funkkolleg. "Sprache"*, Frankfurt am Main: Athenäum Verlag
- MCLUHAN, Marshall (1994). *Understanding media. The extensions of man*, Massachusetts: Mit Press edition.
- MORAN, Berna (2002). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- RORTY, Richard (1967). *The Linguistic Turn*, Chicago: University of Chicago Press.
- RUHS, August (2010). *Lacan. Eine Einführung in die strukturalistische Psychoanalyse*, Wien: Löcker Verlag.
- SCHUTTE, Jürgen (2005). *Einführung in die Literaturinterpretation*, Stuttgart: Metzler Verlag.